

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
СУМСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ЛІГА СТУДЕНТІВ АСОЦІАЦІЇ ПРАВНИКІВ УКРАЇНИ

**ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ ТА
БЕЗПЕКИ СУСПІЛЬСТВА**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції
(Суми, 21–22 травня 2015 року)

Суми
Сумський державний університет
2015

МЕТОДИ РЕЙДЕРСЬКИХ ЗАХОПЛЕНЬ

Довбня Л. С.

Юридичний факультет, Сумський державний університет

Чернадчук О. В.

к.ю.н., ст. викладач кафедри СМП, Сумський державний університет

Сучасні умови господарювання вимагають від суб'єктів підприємницької діяльності виконання досить складних завдань захисту економічних інтересів підприємства та забезпечення його стабільного розвитку.

На даний момент однією з найбільших загроз, що виникає перед підприємством є рейдерство. Намагання захопити та отримати контроль над прибутковими підприємствами призводять до дестабілізації їх роботи, довготривалих судових процесів, а в деяких випадках – фактичної повної паралізації роботи таких підприємств.

Для ефективної протидії такій загрозі як рейдерство, необхідно виділити методи, за допомогою яких воно і здійснюється. На практиці найбільш поширеними є чотири основні методи захоплення підприємства: через акціонерний капітал, кредиторську заборгованість, органи управління та оспорювання підсумків приватизації.

Одним із найбільш розповсюджених механізмів протиправного захоплення чужої власності є механізм створення та консолідації кредиторської заборгованості підприємства – об'єкта рейдерської атаки.

В основі такого механізму рейдерства лежить наявна у підприємства кредиторська заборгованість перед контрагентами за різного роду господарсько-правовими зобов'язанням. При цьому рейдер скуповує у кредиторів підприємства наявні у них права вимоги до такого підприємства. Як правило, уступка права вимоги здійснюється за значно меншою ціною ніж вартість самої кредиторської заборгованості.

Слід відзначити, що підприємство-боржник в більшості випадків не знає про продаж його боргів, адже, відповідно до статті 516 Цивільного кодексу України, заміна кредитора у зобов'язанні здійснюється без згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом [4].

Після консолідації значного розміру кредиторської заборгованості рейдер одночасно пред'являє її до сплати шляхом направлення боржнику претензії або подачі відповідного позову до суду. При цьому для рейдера важливо якнайшвидше отримати позитивне рішення суду про стягнення з боржника наявної суми заборгованості, для підтвердження безспірності своїх вимог до такого боржника. У зв'язку з чим рейдери досить часто використовують інститутпоруки для зміни підсудності господарського спору. Тобто рейдер укладає фіктивний договір поруки із іншим суб'єктом господарювання, відповідно до якого такий суб'єкт господарювання поручається за належне виконання боржником свого обов'язку [2, с. 187].

Захоплення через акціонерний капітал свідчить про те, що він сильно розпорошений або недостатньо контролюється. Початком атаки є скупка акцій. Як правило, рейдери планують скупити близько 10-15% акцій - ця кількість є достатньою, щоб ініціювати проведення зборів акціонерів з «потрібним» порядком денним, наприклад, зміною керівництва підприємства. В умовах, коли переважна більшість населення України перебуває у злиденному стані, акціонери з готовністю розстаються з належними їм акціями за запропонованою їм рейдерами завищеною

ціною. Особливо легко на це йдуть акціонери, яким товариство жодного разу не виплачувало дивідендів. Консолідуючи блокуючий або контрольний пакет акцій, рейдер набуває можливості вирішального впливу при прийнятті рішень вищим органом акціонерного товариства (далі – АТ).

Підприємства повинні уважно відслідковувати купівлю дрібних пакетів акцій у міноритарних акціонерів, щоб вчасно прийняти необхідні заходи. Відомими є і створення подвійних реєстрів акціонерів. Акціонерне товариство, власником якого є трудовий колектив, - найпривабливіший об'єкт для рейдера. Одержуючи невисокі зарплати, працівники без особливих коливань продають свої цінні папери тому, хто пропонує ціну в 5-10 разів більше номінальної вартості (однак все-рівно менше їхньої реальної вартості).

У разі володіння однією або кількома особами контрольним пакетом акцій рейдерами можуть застосовуватись механізми вилучення акцій у таких акціонерів за сфальсифікованими документами. Найчастіше тут використовується схема підписання передавального розпорядження по нотаріально оформленій довіреності акціонера. Причому згодом з'ясовується, що нотаріуса такого в природі не існує або ніяких документів з цього приводу він не оформляв [1, с. 27].

Згідно із Законом України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» підставою для здійснення державної реєстрації є надання заявником відповідних документів, які орган, що здійснює реєстрацію, не має права перевіряти чи ініціювати проведення правової експертизи на предмет їх достовірності. Це призводить до того, що за відсутності формальних підстав для відмови в державній реєстрації орган, що здійснює державну реєстрацію, зобов'язаний здійснити таку реєстрацію незалежно від того, відповідають дійсності відомості в представлених документах чи ні [1, с. 31].

Оскільки згідно із Законом про держреєстрацію державний реєстратор не перевіряє достовірність інформації, яку надають особи для внесення відповідних записів до ЄДР, рейдер має цілком законну можливість вносити зміни до складу керівних осіб юридичної особи на підставі підроблених документів.

Після проведення ж державної реєстрації змін у відомостях про керівника АТ на підставі поданих рейдерами документів, на їх користь починає діяти ч. 1 ст. 18 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців», згідно з якою передбачено «якщо відомості, які підлягають внесенню до ЄДР, були внесені до нього, то такі відомості вважаються достовірними і можуть бути використані в спорі з третьою особою, доки до них не внесено відповідних змін» [3].

Це дає у подальшому рейдерам право виступати від імені «захопленого» АТ навіть за відсутності належним чином прийнятого рішення відповідного органу юридичної особи.

Після створення паралельного органу і його «легалізації» в ЄДР рейдери переходять до силового захоплення АТ і встановлення фактичного контролю над товариством та його активами [1, с. 31].

Однією зі слабких ланок підприємства, яким зацікавились рейдери, може бути наймане керівництво. Наділений значними повноваженнями директор може сприяти швидкому виведенню майна з підприємства на підконтрольні рейдеру структури. Таким чином, власник підприємства може залишитися з акціями, які нічого не варті. Менеджмент легко може спровокувати фінансові проблеми на заводі, наприклад, санкціонувавши покупку сировини за завищеними цінами або взявши кредит під нереальні відсотки. Переконати керівництво діяти на користь рейдера можна різними способами: від звичайного підкупу до підсаджування на

«гачок» шляхом шантажу, кримінального переслідування та погроз. Атака через менеджмент дешевше всього обходиться на держпідприємствах, на яких відсутній ефективний контроль над оперативною діяльністю з боку власника.

Досить часто при підготовці рейдерського захоплення підприємства, як правило, штучно створюється корпоративний конфлікт. У практиці рейдерських захоплень такий конфлікт розглядається як один із прийомів, при застосуванні якого досягається дестабілізація роботи суб'єкта господарювання, що використовується надалі для його поглинання. Для досягнення своїх цілей рейдери змушені вдаватися до тактики інтриг, змов, маніпулювання громадською думкою для зміни балансу сил на свою користь.

На замовлення рейдерів у центральній та місцевій пресі, а також в Інтернеті інтенсивно друкуються замовні статті та матеріали, які зводять наклеп на посадових осіб підприємства та його керівників. У таких публікаціях критикуються методи управління, змальовуються песимістичні прогнози щодо майбутнього товариства, громадськість інформується про порушення, які були вчинені керівництвом, тощо.

З метою розколу трудового колективу рейдерами нерідко здійснюється провокаційні заходи, що мають на меті зіграти на внутрішніх суперечностях і дискредитувати посадових осіб підприємства.

З метою створення фінансових труднощів підприємству рейдерами практикуються розповсюдження неправдивої інформації (наприклад, про банкрутство підприємства, анулювання ліцензій) контрагентам товариства шляхом направлення їм sms-повідомлень, проведення розсилки на електронні поштові скриньки, направлення листів, телеграм тощо. Наслідком цього може бути виникнення непрогнозованих проблем з контрагентами і партнерами, які несподівано відмовляються працювати без передоплати і висувають різноманітні, частіше за все необґрунтовані претензії [1, с. 26].

Універсального способу захисту підприємства від рейдерства немає. Утім, шанси рейдера на успішну атаку значно знижуються, якщо власник вчасно вибудує кілька ліній оборони, ретельно структурує систему власності, розробить способи прийняття рішень.

Якщо підприємство добре захищено його практично неможливо захопити. Створення системи захисту дозволяє максимально знизити ризики нападу з боку рейдерів або конкурентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гарагонич О.В. Етапи рейдерського захоплення акціонерних товариств / О.В. Гарагонич // Вісник Академії адвокатури України . - 2013. - № 3 (28). - С. 23–33.
2. Молодецький С.С. Рейдерство як загроза економічній безпеці України / С.С. Молодецький // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – №5 (2). – С. 184-187.
3. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [Електронний ресурс] : Закон України від 15.05.2003 № 755-IV. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
4. Цивільний кодекс України: Закон України від від 16.01.2003 № 435-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст. 356.